

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

เกาะช้างเป็นเกาะที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 2 ของประเทศ เกาะช้างมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทั้งน้ำตก และหาดทราย รวมถึงการได้สัมผัสกับชีวิตแบบชาวบ้านซึ่งเป็นวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของหมู่บ้าน เกาะช้างประกอบด้วย เกาะช้าง และหมู่เกาะใกล้เคียงอีก 47 เกาะ โดยมีเกาะช้าง ซึ่งใหญ่เป็นอันดับสองของประเทศรองจากเกาะภูเก็ต เกาะช้างมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าสนใจหลายแห่ง นอกจากนี้จะมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทั้งน้ำตก และหาดทรายแล้ว ยังมีวิถีชีวิตชาวบ้าน ซึ่งเป็นวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่น่าสนใจศึกษาเป็นอย่างยิ่งเนื่องด้วยระยะทางที่ไม่ไกลจนเกินไป และสภาพอากาศที่สามารถเดินทางไปเที่ยวเกือบตลอดทั้งปี เกาะช้างมีลักษณะทางธรณีฐาน เกิดจากภูเขาไฟชนิดแอนดิไซต์ หินกรวดภูเขาไฟ หินทัฟฟ์ หินบะซอลต์ ดิอกแอนด์ไซต์ ซึ่งเป็นหินอัคนี ลักษณะที่ปรากฏในพื้นที่เกาะช้างและเกาะอื่น ๆ หินจะมีสีแดงน้ำตาล สีน้ำตาล สีดำเป็นส่วนใหญ่ และมีสีขาวสีเทาผสมอยู่เป็นบางส่วน เมื่อถูกย่อยสลายกลายเป็นหินกรวดทรายที่มีลักษณะสีขาวนวลจนถึงสีน้ำตาล จากประวัติความเป็นมา มีชาวบ้านเล่าว่าแต่เดิมนั้นเกาะช้างนั้นเป็นป่าทึบเขาสูง ลักษณะเหมือนโขลงช้างที่เดินตามกันมาจำนวนหลายเชือก ซึ่งเชือกที่เล็กที่สุดเรียกว่า เกาะช้างน้อย มีประชากรอาศัยอยู่น้อย ประกอบด้วยหลายเชื้อชาติ เช่น ญวน (เวียดนามใต้) จีน เขมร ในอดีตการเดินทางลำบาก ไม่มีไฟฟ้า ไม่มีน้ำประปา ไม่มีถนน ประชาชนทั่วไปใช้เรือไม้พายไปมาหาสู่กันในระยะทางไกล ๆ ส่วนครอบครัวที่มีฐานะจะใช้เรือไม้ดีดเครื่องยนต์เพื่อใช้ในการเดินทางไปยังอำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด หรืออำเภอขลุ้ง จังหวัดจันทบุรี (บ้านมหาดอกทศอม.ออนไลน์. 2553)

ปัจจุบันอำเภอเกาะช้างแบ่งการปกครองออกเป็น 2 ตำบล คือ ตำบลเกาะช้างใต้ และตำบลเกาะช้าง มีเนื้อที่จำนวน 93.75 ตารางกิโลเมตร หรือ 58,276 ไร่ 195 ตารางวา ครอบคลุมทั้ง 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านบางเบ้า หมู่ 2 บ้านสลักเพชร หมู่ 3 บ้านเจ๊กเบ๊ หมู่ 4 บ้านสลักคอก และหมู่ 5 บ้านสลักเพชรเหนือ ต่อมาเมื่อมีการสร้างถนนเชื่อมโยงจากชุมชนสลักเพชร เลียบชายฝั่งตะวันตกขึ้นไปทางทิศเหนือข้ามไปทางชายฝั่งตะวันตกไปสิ้นสุดที่ชุมชนบางเบ้าในช่วงปี พ.ศ. 2527 ซึ่งมีวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายด้วยการทำประมงขนาดเล็กชายฝั่ง บริเวณหมู่บ้านมีท่าเรือสะพานปลา จึงได้นำมาทำกะปิ น้ำปลา กุ้งแห้ง และปลาเค็ม เพื่อใช้ในชุมชน ต่อมาทางเชื่อมระหว่างชุมชนสลักเพชรและชุมชนบางเบ้าได้ถูกกระแสน้ำพัดขาด ทำให้การเดินทางไปมาหาสู่ลำบาก เมื่อจะไป

ชุมชนบางเบาจึงต้องเดินย้อนกลับทางตำบลเกาะช้าง และเมื่อปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา การท่องเที่ยวเริ่มคึกคักขึ้น เส้นทางท่องเที่ยวมุ่งไปที่ชายหาดทรายด้านตะวันตกของเกาะ โรงแรม รีสอร์ท เกิดขึ้นเรียงรายตามที่ราบชายฝั่งแคบ ๆ จากหาดทรายขาวลงไปถึงคลองมะพร้าว ไก่แบ้ ไปสิ้นสุดที่ชุมชนบางเบา ทำให้ชุมชนบางเบา ตำบลเกาะช้างได้ ถูกจัดอยู่ในโซนของการท่องเที่ยวที่เจริญกว่าชุมชนที่อยู่ในตำบลเกาะช้างได้ด้วยกัน ภูมิอากาศมีฝนตกเกือบตลอดทั้งปี โดยเฉพาะในช่วงที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ ระหว่างเดือนพฤษภาคม - ตุลาคม ฝนตกชุกมาก ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยตลอดทั้งปีประมาณ 5,500 - 6,500 มิลลิเมตร ลักษณะอากาศเป็นแบบมรสุม คือ ฤดูร้อน (เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ - พฤษภาคม) ฤดูฝน (เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน - กันยายน) ฤดูหนาว (เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม - มกราคม) (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะช้างได้. 2556 : 1 - 8)

อาชีพเดิมของประชาชนส่วนใหญ่คือ อาชีพประมง และทำสวน เช่น สวนทุเรียน สวนเงาะ สวนมังคุด สวนมะพร้าว สวนลองกอง สวนส้มโอ และสวนยางพารา นับตั้งแต่มีการพัฒนาพื้นที่เกาะช้างให้เป็นเมืองท่องเที่ยว ประชาชนก็หันมาประกอบอาชีพค้าขายและประกอบธุรกิจท่องเที่ยวแบบทำกันเองในครอบครัว เช่น ดัดแปลงเรือประมงเป็นเรือท่องเที่ยว ปรับปรุงบ้านเรือนจัดเป็นที่พักแบบโฮมสเตย์ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนกว่า 20 แห่ง (จักรกฤษณ์ สลักเพชร. สัมภาษณ์. 2557)

เมื่อปี พ.ศ.2548 ได้มีการก่อตั้งชมรมนำเที่ยวพื้นบ้านสลักคอก โดยการรวมกลุ่มของชาวบ้านหมู่ 4 บ้านสลักคอก “คุณพิทยา และคุณราชนันเข้ามาท่องเที่ยวพายเรือคายัค และเขียนหนังสือส่วนตัว เห็นสภาพทรัพยากรธรรมชาติ ท่านบอกว่าหากหมู่บ้านนี้ไม่เกิดการพัฒนาหรือรวมกลุ่มกัน หรือไม่ทำอะไรสักอย่างเพื่อเป็นเกราะป้องกันตัวเอง จะถูกทำลายโดยนายทุนและนักลงทุนต่างถิ่น ซึ่งเขาจะเข้ามาใช้ทรัพยากรโดยไม่คำนึงถึงชุมชนดั้งเดิม ท่านก็เลยแนะนำเสนอขายหุ้น ตอนนั้นทุกคนข่า และไม่ต้องการเรื่องการท่องเที่ยว มันวุ่นวาย แต่ด้วยความที่ขะมันเยอะมาก ทำแล้วขะน่าจะหมดไปเพราะทุกคนต้องมาช่วยกันดูแล ก็เลยลองทำตาม จนถึงปัจจุบันชมรมนำเที่ยวพื้นบ้านสลักคอกประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานเป็นอย่างมาก โดยได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว เมื่อปี พ.ศ. 2553 และเป็นที่รู้จักทั้งในประเทศและต่างประเทศ” (พัชรินทร์ ผลกาจ. สัมภาษณ์. 2557)

การทำงานของชมรมดังกล่าว จึงเป็นต้นแบบให้กับชาวบ้านหมู่ 2 บ้านสลักเพชร และหมู่ 5 บ้านสลักเพชรเหนือ เกิดการรวมกลุ่มตั้งเป็นชมรมนำเที่ยวพื้นบ้านสลักเพชร และหมู่ 3 บ้านเจ๊กแบ้ ได้รวมกลุ่มตั้งเป็นชมรมนำเที่ยวพื้นบ้านเจ๊กแบ้ เช่นกัน แต่การดำเนินงานก็ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร (จักรกฤษณ์ สลักเพชร. สัมภาษณ์. 2557)

อีกทั้งพื้นที่ของชุมชนตำบลเกาะช้างใต้ เป็นชุมชนชาวประมงเหมาะแก่การพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เนื่องจากเป็นหมู่เกาะ มีปะการัง มีป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ ชายฝั่งทะเลเป็นอ่าวขนาดใหญ่เหมาะสำหรับเป็นที่จอดเรือ เช่น อ่าวสลักคอก อ่าวสลักเพชร อ่าวบางเบ้า มีหาดทรายเล็กที่สวยงามและเงียบสงบ ได้แก่ หาดทรายยาว หาดคลองกลอย และชายฝั่งด้านทิศใต้ เป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์ยุทธนาวีเกาะช้าง มีหมู่เกาะที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยว ได้แก่ เกาะง่าม เกาะเหลา เกาะทรายขาว เกาะหวาย เกาะคลุ้ม เกาะไม้ซี้เล็ก และเกาะไม้ซี้ใหญ่ นอกจากนี้ยังมีน้ำตกที่สวยงามอีก 3 แห่ง ได้แก่ น้ำตกคลองหนึ่ง น้ำตกคีรีเพชรและน้ำตกคลองสิบเฮ็ด จากสถิติของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดตราด บันทึกไว้ว่า ในปี พ.ศ. 2548 มีจำนวนนักท่องเที่ยวจำนวน 300,000 คน และในปี พ.ศ. 2549 (9 เดือน) มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากกว่า 500,000 คน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2548 ประมาณร้อยละ 60 จะมีผู้มาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 600,000 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะช้างใต้. 2553 : 1 - 8)

การเข้ามาของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการนักธุรกิจ และแรงงานจากประชากรแฝงที่เข้ามาขายแรงงานก็เพิ่มมากขึ้น ทำให้เกาะช้างมีการเจริญเติบโตและการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว การขยายตัวด้านการท่องเที่ยวก็รวดเร็วตามมา ก่อให้เกิดชุมชนเมือง เริ่มมีผู้คนอยู่อาศัยอย่างหนาแน่น

จากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในฐานะนักวิชาการสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเกาะช้าง เริ่มมีผลกระทบเชิงบวก เชิงลบ เช่น

1. ผลกระทบด้านบวก ส่งผลให้ชุมชนเกิดจิตสำนึกเกิดการพัฒนาตนเอง พึ่งพาตนเอง คิดเป็นทำเป็น มีความพยายามในการเรียนรู้พัฒนาตามความคาดหวังและความพยายามที่จะดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคมวัฒนธรรม 3) สิ่งแวดล้อม และสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะนำไปสู่ความยั่งยืน คือ การรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญา สืบสานสืบทอด ตลอดจนการนำไปใช้ประโยชน์ได้ เกิดความรักความภูมิใจในความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมในทรัพยากรชุมชน และเกิดกระบวนการเรียนรู้การทำงานร่วมกันในที่สุด

2. ผลกระทบด้านลบ ด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ จำนวนขยะที่เพิ่มมากขึ้นจากนักท่องเที่ยว การใช้น้ำ ระบบนิเวศธรรมชาติ การรับวัฒนธรรมที่เข้ามาอย่างรวดเร็ว เกิดกระแสการเลียนแบบ มีความขัดแย้งทางความคิด เสียความเป็นส่วนตัวในการที่จะต้องรองรับนักท่องเที่ยว และที่สำคัญคือ อาจถึงกับการสูญเสียเอกลักษณ์ของท้องถิ่น หากมีการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวมากเกินไป (จากประสบการณ์การทำงานอยู่ในพื้นที่ศึกษาของผู้วิจัย พ.ศ. 2555 - ปัจจุบัน)

ดังนั้น จากข้อสังเกตดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัย อยากจะสำรวจภาพรวมของการท่องเที่ยวในเขตตำบลเกาะช้างใต้ว่ามีผลกระทบอะไรบ้าง แล้วจะมีมาตรการจัดการผลกระทบการท่องเที่ยวอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้ามีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวในเขตตำบลเกาะช้างใต้ อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด
2. เพื่อศึกษาแนวทางและมาตรการจัดการผลกระทบการท่องเที่ยว ในเขตตำบลเกาะช้างใต้ อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

ประโยชน์ของการวิจัย

1. คาดว่าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบการท่องเที่ยวตำบลเกาะช้างใต้ อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด จากประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้ง 5 หมู่บ้านให้ทราบถึงการเข้าถึงการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่
2. ให้ทราบถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลเกาะช้างใต้ อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตในด้านช่วงเวลาของการศึกษา

ในช่วงระยะเวลาของการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวในเขตตำบลเกาะช้างใต้ อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด จะพิจารณาตั้งแต่มีการท่องเที่ยวธุรกิจจนถึงปัจจุบัน

ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา

ศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่ตำบลเกาะช้างใต้ อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ซึ่งครอบคลุมทั้งหมด 5 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านบางเฒ่า หมู่ที่ 2 บ้านสลักเพชร หมู่ที่ 3 บ้านเจ๊กแบ้ หมู่ที่ 4 บ้านสลักคอก และหมู่ที่ 5 บ้านสลักเพชรเหนือ

ขอบเขตในด้านประชากรของการศึกษาดำบลเกาะช้างใต้ อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

ประชากรที่ศึกษาคือ ประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในหมู่บ้านบางเฒ่า หมู่บ้านสลักเพชร หมู่บ้านเจ๊กแบ้ หมู่บ้านสลักคอก และหมู่บ้านสลักเพชรเหนือ

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพศ หมายถึง เพศของประชาชนผู้ที่ตอบแบบสอบถาม แบ่งเป็นเพศชาย เพศหญิง

อายุ หมายถึง อายุของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในเขตตำบลเกาะช้างใต้ อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ซึ่งจำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มอายุ 18 - 40 ปีและกลุ่มอายุ 41 ปี ขึ้นไป

การศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาของประชาชนผู้ที่ตอบแบบสอบถามที่ได้เล่าเรียน
ฝึกฝน หรืออบรมสูงสุด ที่สำเร็จการศึกษา

รายได้ หมายถึง รายได้ของประชาชนผู้ที่ตอบแบบสอบถามได้รับในแต่ละเดือน

ระยะเวลาการอยู่อาศัย หมายถึง ระยะเวลาการอยู่อาศัยของประชาชนที่ตอบแบบสอบถาม
ที่มีสิทธิเลือกตั้ง ในเขตตำบลเกาะช้างใต้

อาชีพ หมายถึง ลักษณะการทำงานที่ก่อให้เกิดรายได้ของประชาชนผู้ที่ตอบแบบสอบถาม

ผลกระทบการท่องเที่ยว หมายถึง ผลที่ตามมาจากผลงานหรือผลผลิตหรือผลประโยชน์
ของแผนหรือโครงการ ผลกระทบอาจเป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบและอาจเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย
และมีใช้กลุ่มเป้าหมาย ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ของตำบลเกาะช้างใต้ อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

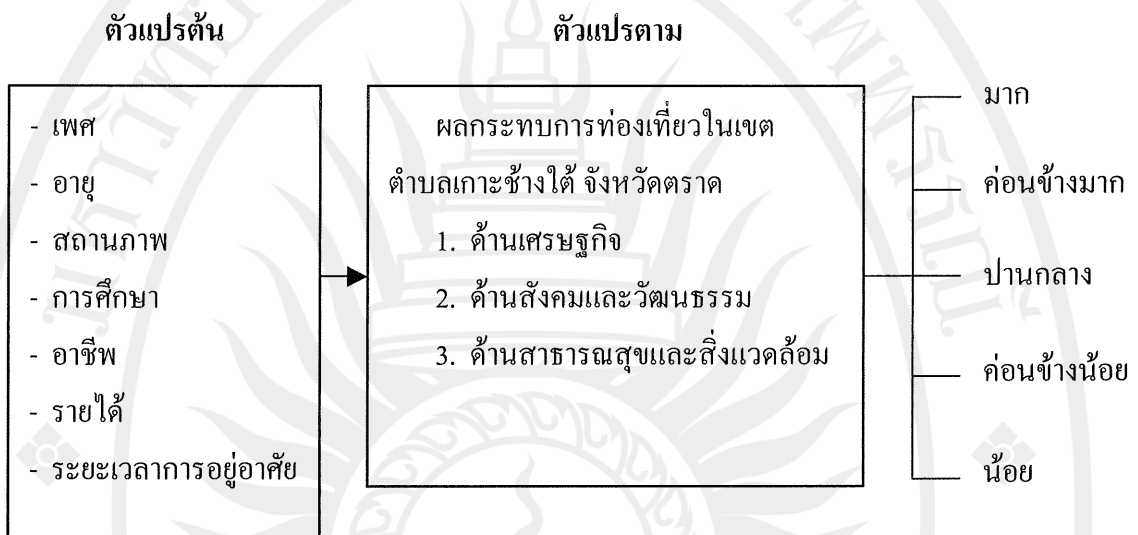
ผลกระทบสังคมวัฒนธรรม หมายถึง ขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบครอบครัว ระบบ
การปกครอง ไม่ว่าจะในด้านใดก็ตามอาจจะเป็นไปในทางก้าวหน้าหรือถดถอยเป็นไปได้อย่างถาวร
หรือชั่วคราว โดยการวางแผนให้ เป็นไปหรือเป็นไปเองและที่เป็นประโยชน์หรือให้โทษก็ได้
ในเขตตำบลเกาะช้างใต้ อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

ผลกระทบเศรษฐกิจ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เกิดการผลิต การบริโภค ซึ่งจะ
ก่อให้เกิดผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การสร้างสรรค์อาชีพและการสร้างงาน การกระจายรายได้
การออม การยกมาตรฐานการครองชีพ การลดภาวะการว่างงาน ค่าครองชีพ ราคาที่ดิน หนี้สิน
การอพยพแรงงาน และการออม อันเกิดจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยว ตำบลเกาะช้างใต้
อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

ผลกระทบสิ่งแวดล้อม หมายถึง การสร้างความตระหนักถึงคุณค่าสิ่งแวดล้อม การทำลาย
ทรัพยากรทางชีวภาพ ภูมิทัศน์ การพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อม อันเกิดจากนักท่องเที่ยว
ที่เดินทางมาเที่ยว ตำบลเกาะช้างใต้ อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการสำรวจองค์ความรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานการวิจัย

จากกรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยสามารถกำหนดสมมติฐาน ได้ดังต่อไปนี้

1. ผลกระทบการท่องเที่ยว ในเขตตำบลเกาะช้างใต้ อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราดแตกต่างกันตามเพศ
2. ผลกระทบการท่องเที่ยว ในเขตตำบลเกาะช้างใต้ อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราดแตกต่างกันตามอายุ
3. ผลกระทบการท่องเที่ยว ในเขตตำบลเกาะช้างใต้ อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราดแตกต่างกันตามการศึกษา
4. ผลกระทบการท่องเที่ยว ในเขตตำบลเกาะช้างใต้ อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราดแตกต่างกันตามรายได้
5. ผลกระทบการท่องเที่ยว ในเขตตำบลเกาะช้างใต้ อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราดแตกต่างกันตามอาชีพ
6. ผลกระทบการท่องเที่ยว ในเขตตำบลเกาะช้างใต้ อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราดแตกต่างกันตามสถานภาพ
7. ผลกระทบการท่องเที่ยว ในเขตตำบลเกาะช้างใต้ อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราดแตกต่างกันตามระยะเวลาการอยู่อาศัย